

פרשת פנחס תשפ"ה

מבאר תורתו של
מרח הגה"צ
רבי יונה הלוי
פארסט זצ"ל
בעהמח"ס דברי יונה
וראש ישיבת ד'נייטרא

דברי יונה

דברי יונה על פרשת פנחס

פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי וגו'.

בזה הדנה משה לא היה יכול לעשותו בעצמו לפי שהוא בעצמו עצם התורה, ומכיון דקנאים פוגעין בו הוה הלכה ואין מורין כן, לא הוה עצם התורה רק קנאת ה"צ תעשה זאת. והנה ידוע דמורה הלכה בפני רבו חייב מיתה, וז"ש דנתעלמה מהם הלכה, היינו שנתעלם מהם שמשרע"ה אינו יכול לקיימו בעצמו, ובעצמם לא רצו לקיימו שנתעלם מהם שמשרע"ה אינו יכול לקיימו ולכן היו בוכין פתח האהל, עד שישאלו פנחס כך שנית לנו ברדתך מן ההר, והיינו שישאל אותו למה אינו מקיימו בעצמו, וע"ז השיב לו משרע"ה הטעם האמיתי, כי מכיון שהוא בבחינת של קריינא דאגרתא, היינו שהתורה"ק הנקראת אגרת קורא בו מכיון שהוא עצם התורה, ולכן א"א לו להיות פרונוקא לדבר זה דהוה הלכה ואין מורין כן, ומזה יובן דאדם אחר יכול לעשותו ולא הוה הוראה, ולכן יקח רומח וכו' ובוה מיושב ג"כ מה שאמר לו ברדתך מן ההר וכו' דהיינו דאז כשיירד מן ההר אחר שנאמר לו לך רד וגו' לפי שחטאו ישראל, לא היה אז בבחינת עצם התורה, ולכן היה יכול לומר הלכה זו אף דהוה אין מורין כן עיי"ש בארוכה.

ושמעתי לפרש באופן אחר הדנה משרע"ה היה סובר דההלכה דקנאים פוגעים בו, הכוונה על פגיעה מלשון תפילה, והיינו שיתפללו להכניס רוח טהרה בעולם ועי"ז יחדלו מלחטוא. ובוה מיושב לשון הת"י והמה בוכין פתח אהל מועד, וקריין בשמע, והיינו שקראו קר"ש כדי להכניס רוח טהרה בעולם, אמנם פנחס ס"ל דענין פוגעין בו היינו פגיעה בפועל, ועי"ז אמר לו משרע"ה דההלכה תלוי באופן שמבינים הביאור בענין פוגעין בו, ומכיון שפנחס הבין דכוונת ההלכה הוא על הפגיעה בפועל, לכן קריינא דאגרתא איהו ליהוי פרונוקא, ויוציאו אל הפועל.

ועכ"פ פנחס מסר נפשו בפועל, דשאר השבטים לא הבחינו שיש כאן חטא, דבוראי שמצאו אופנים שונים בהלכה שהיא מותרת לו, ואף שראו שיש מגפה בישראל לא ידעו לתלות הדבר בזה, אמנם פנחס לקח רמח בידו, וזה רמזו שלקח בידו כל הרמ"ח איברים שמסר נפשו בפועל, ובאמת אמרו"ל דכבר פרחו נשמתו אלא שנכנס בו נשמת נדב ואביהוא, ועי"ז זכה להציל את ישראל.

והנה ענין המס"נ רחוק מאד מאתנו ואין אתנו יודעים עד מה במושג של מס"נ, וקצת מושג בזה אספרה נא כמו מה שענין ראיתי בתקופת החורבן כאשר מידי יום ביומו הלכו הרכבות לחצר מות ל"ע, עם רבבות אלפי ישראל, והנה"צ רבי מיכאל בער זצ"ל אמר אז לנו שכל הרכבות צריכים לילך דרך טוננעל מסוסים, שאם יפוצצו אותו מקום אזי לא יוכלו עוד להגיע למקום הרצח ל"ע, ובודאי יתארך הזמן עד שיוכלו לתקנו, ובתוך כך ינצלו רבבות אלפי ישראל ממיתה בטוחה, וסופר לנו שכבר יש תחת ידו אותו חומר הרשעים ע"כ הלוחם בהם. וסופר לנו שכבר יש תחת ידו אותו חומר [דיינאמיט] שיכול לפוצץ המקום המסוים הלז. ואז ניגש אלי ת"ח אחד ואמר לי בתמימות שהוא מוכן ליקח על עצמו הפעולה, ואף שידוע ברור

והנה אמרו"ל [סנהדרין פב]. והמה בוכים פתח אהל מועד שנתעלמה מהם הלכה, אמר פנחס כך שנית לנו רבינו ברדתך מן ההר הבועל ארמית קנאין פוגעין בו, אמר לו משה קריינא דאגרתא ליהוי ליה פרונוקא מיד ויקם פנחס מתוך העדה ע"כ. ונקדים קצת שמעתתא בענין הדנה המושגה למלך [פ"א מהלכות רוצחין ה"א] מסתפק ברודף אחר חבירו דניתן להצילו בנפשו, מה הדין אם נהפך הרודף והרג להמציץ אם נהרג עליו, אי דמי למה שאמרו"ל [שם] דאם נהפך זמרי כשעדיין לא פירש ממנה והרגו לפנחס אינו נהרג עליו שהרי רודף הוא, ועיי"ש שכתב לחלק בין קנאים פוגעין בו דהוא רשות ובין רודף דהוא מצוה ולכן הרודף אין לו דין רודף.

והנה החידושי הרי"ם [חחו"מ סימן ז] מתמה על דברי המל"מ דהאריך עלה על דעתו דרודף דנהפך והרגו יהיה פטור, הא ביכול להציל באחד מאיבריו והרגו חייב, ובוה הרודף יכול להציל א"ע בזה שלא יעשה העבירה, וא"כ יניח ויציל עצמו ולא יהרגנו, וכי נאמר דע"י שהוא רוצה לעשות עבירה להרוג את זה יהיה פטור יותר אתמהה.

ובספר כלי חמדה בפרשתן כותב שהוא מתמה על החידושי הרי"ם, מה שמתפלל על המל"מ, דהנה אותה הקושיא יכולים להקשות ג"כ על משאור"ל דאם נהפך זמרי כשעדיין לא פירש ממנה והרגו לפנחס אינו נהרג עליו שהרי רודף הוא, אע"ג דיכול להציל את עצמו כנ"ל שיפירוש א"ע מהביאה. ועל כרחק לומר דזה לא נקרא שיכול להציל עצמו מאחד מאיבריו כיון דאם רוצה לעשות העבירה הוה אונס בזה וא"כ נכונים דברי המל"מ עיי"ש.

ובאמת אמרו"ל דעשרה נסים נעשו אז לפנחס, ואחד מהם שלא היה יכול לפרוש, כדי שיוכל פנחס לקיים החיוב של קנאים פוגעין בו, וא"כ לא קשה קו' הכלי חמדה שיוכל להקשות גם על הש"ס שהיה יכול להציל את עצמו ע"י שיפירוש, כיון שלא היה יכול להציל עצמו בזה, דהלא היה בזה נס שלא היה יכול לפרוש, משא"כ על המל"מ שייך שפיר להקשות בזה.

ומענין לענין באותו ענין כדאי להעתיק מש"כ השפת אמת [יומא פב] דישי לחקור ברואה אחד רודף אחר חבירו להרגו ואחד רודף אחר נערה המאורסה למי יציל, ונראה דיציל את הנפש, והטעם דכשיציל את הנפש יהיה רק נפש אחת אבודה נפש הרודף, ועבירה נעשית ע"י זה הבועל, אבל כשיציל את הנערה יהיה ב' נפשות אבודות הנרצח והבועל, ויהיה ג"כ עבירה של הריגה עיי"ש.

אבל בעצם צ"ב משאור"ל דאמר ליה משה לפנחס קריינא דאגרתא ליהוי ליה פרונוקא דלמה לא נודרו משה לקיים המצוה מעצמו, וגם מה דנקט הלשון קריינא דאגרתא, דאין זו אגרת אלא הלכה. ובספר ישמח משה כתב

בכל עניינו, כי יעורר גם בשמים ממעל רחמים וחסדים עליו בהצלחה וסייעתא דשמיא.

פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב וגו' בקנאו את קנאתי בתוך בני ישראל ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי.

אפ"ל בזה עפ"מ"ש"כ הפרמ"ג בביאור אמרם ז"ל [כתובות ל.] אע"פ שד' מיתות ב"ד בטלו אבל דין ד' מיתות ב"ד לא בטלו, דהכונה שענין הד' מיתות אע"פ שיש בהם עונש, אבל יש בזה גם צד רחמים שע"י שנהרג ע"י הבי"ד נתכפר לו חטאו. אמנם כשנתבטל הד' מיתות ב"ד, דין ד' מיתות ב"ד לא בטלו, והיינו שהיינו שצד הדין שבו לא נתבטל, שבא על האדם באופנים שונים ל"ע, אבל צד הרחמים שבו נתבטל דמכיון שלא נעשה ע"י הבי"ד ממש, אין בזה צד הרחמים להיות לו לכפרה על החטא.

והנה כן הוא מה שאמרה תורה [סנהדרין פא:] הבעול ארמית קנאין פוגעין בו, דגם בזה יש צד הרחמים, שע"י יתעוררו בני אדם להתיירא מן חומר החטא, וכמו שאנו רואין בפרשתו של זמרי בן סלוא, שהיו השבטים מבזים את פנחס הראיאתם את בן פוטי וכו' והענין בזה כי ענין העריות נפשו של אדם מחמדתו, ולכן התאווה מסמא עיני האדם שלא יראה בחומר הדבר, ואדרבה שהיו מבזים את פנחס על מה שהרג לזמרי, אבל סו"ס מכיון שיש רשות לקנאים לפגוע בבעול ארמית, הרי ע"י הפחד נמנעים מן החטא. וא"כ תכלית הדין של קנאים פוגעים בו, הוא לטובת ישראל. וז"ל בקנאו את קנאתי בתוך בני ישראל, היינו לעורר אותם בתוכם ובפנימיותם להתיירא מן החטא, שזהו ענין של בקנאו את קנאתי, היינו שהוא באותו אופן של עונש שהשי"ת בעצמו מעניש, שיש בו צד רחמים, וע"י ולא כליתי את בני ישראל וגו' כי מכיון שמתעוררים להמנע מן החטא, זוכים לשוב אל ה' וניצלים מן הכליון ל"ע.

ובאמת גם בדורינו כששומעים שמועות רעות ל"ע, הרי התכלית הוא להתעורר מזה, שזהו כל התכלית של עונשי שמים, ואם ח"ו אין מתעוררים זאת אומרת שחסר אצלנו ההרגשה הנכונה של יהדות. דבעצם כל הכלל ישראל הוא קומה שלמה, וכמו ששמעתי מהגה"צ הרב מנייטרא שליט"א דמזה הכלל ישראל, קיבוץ של יראים ושלמים במקום אחד ועוד קיבוץ של יראים ושלמים במקום שני, זהו הכלל ישראל, וא"כ כשמתבשרים ל"ע שמועה רעה על נפש אחת מישראל הרי זה צריך לעורר נפש ישראלי בכל מקום שהוא נמצא מכיון שהוא חלק של הכלל ישראל.

והנה הגר"י ענגיל [אתון דאורייתא כלל ג] מביא דברי הקצוה"ח [סימן ר] עמשאו"ל [בבא בתרא עט] הקדיש בור ונתמלא מים דאין מועלין במים, דאף שהמים נמצא בתוך חצר של הקדש, והיינו בתוך הבור שהקדיש, אבל יש סברת הרמב"ן דבהקדש אין דין חצר. והענין הוא דההקדש אין בו דין ממון אלא שיש בו דין מעילה, כי לא שייך לומר בהקדש דין ממון מכיון שהכל שייך להשי"ת, ורק שע"י ההקדש הוא מתקרב יותר להשי"ת וא"כ היא מקבלת דיני ההקדש שהוא המעילה, אבל דיני הממון לא שייך בזה, וא"כ לא שייך בזה שיקנה מצד דין חצר, דזהו רק בדיני ממון. ומביא לזה כמה ראיות דבהקדש לא שייך דין ממון, וכל אופן התשלומין הוא בקרן וחומש ולא דיני התשלומין בגול שהוא בכפל וד' וה' ע"י"ש בארוכה.

ובאופן זה יש להתבונן דהנה ישראל המה בחינת ההקדש, [ירמיה ב ג] קדש לה' ראשית תבואתו, ולכן כל מהות בחינתו של האדם מישראל אינו באופן שהוא אצל אלה"ע, שזהו אינו מהות אדם אלא מהות ישראל, וכמו שהקדש הוא מהות אחר לגמרי, ולכן גם ענין החטא שונה אצל ישראל מאצל אלה"ע שלא שייך בזה כמו גול ותשלומין אלא שהוא בחינה של מיתה, שע"י החטא נהרג איזה בחינה של קדושה שנמצא בקרבן. ועכ"פ בנוגע לענינו כי בן ישראל צריך לשמוע באופן אחרת משמועתו של סתם בני אדם, כי בעת שהוא שומע על איזה צרה ל"ע, אין זה שמועה של חדשות, אלא שמועה צריך לעורר אצלו התבוננות, ואם אינו מרגיש להתבוננות, זאת אומרת שחסר אצלו הדעת היהודי.

וידוע הסיפור שמספרים מהרה"ק מבארדיטשוב זצ"ל שראה לאחד שהולך וצועק על שנאבד ממנו הארנקי שהיה שם כל רכושו וגם רכוש אחרים, וקרא לו בעד החלון ואמר לו שנמצא הארנקי ושילדו בדברים שישב לאכול ולשתות, ובעת שאכל ושתה נזכר הלה היכן ששכח הארנקי והלך לשם ומצאו שלם במקומו, ואמר לו הרה"ק אח"כ שראיתי עליך שאבדת הישוב

שמוסר בזה נפשו למיתה, אבל מכיון שע"י ייצלו רבבות אלפי ישראל הוא מוסר נפשו בעד ישראל. והלכנו אז לשאול את מרן זצ"ל אם מותר לעשות ככה. אמנם למעשה לא יצא מזה אל הפועל כי נודע להרשעים שיש תחת ידי הגה"צ רבי מיכאל בער זצ"ל אותו חומר מפוצץ ונלקח ממנו, ועכ"פ אז ראיתי קצת מושג של מסי"נ אצל ת"ח זה שהיה מוכן בפועל למסור נפשו לצורך ישראל, ואף שבודאי היה גם אצלו רצון החיים לחיות ולהעמיד דורות, אבל היה מוכן למסור נפשו בפועל לצורך ישראל.

ועכ"פ אצלנו כהיום אין מושג של מסי"נ כלל ועיקר, אבל עכ"פ אמרו"ל [זהר ב' קנח:] אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, ואין הכוונה להמית את עצמו בפועל, כי אז לא יוכל לקיים התורה"ק כלל, כי במתים חפשי, אלא הכוונה להמית את כוחות המתאוים שבקרבן, שזה יכולים לעשות בכל יום. ובהו אפ"ל מה שאמר בלעם [במדבר כג י] תמות נפשי מות ישרים וגו' הכוונה למיתה של הישרים שממיתים א"ע בכל יום באופן של מיתת כח המתאווה שבקרבן. ובעו"ה גם מזה אנו רחוקים מאד מאד, וידוע שהרה"ק רבי ר' אלימלך ז"ל לא היה מחזק את הגוף כלל, ואמר שהגוף לא עשה לי שום טובה שאצטרך לחככו וכמה אנו רחוקים מזה שמשתדלים לרדוף אחרי כל תאוות הגוף בכל הפרטים, ואם יאמרו לבחור שלא ילמוד צעטיל קטן או שלא ילמוד נועם אלימלך לא יאבה ולא ישמע, כי למה לא ילמוד הצעטיל קטן מהרבי ר' אלימלך ז"ל, אבל לעומת זה אינו מוכן לוותר אף כל שהוא מתאוותיו.

ואמנם זה ברור שאם אמרו ז"ל שאין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, הרי ברור מבלי שום ספק, שמי שאינו מוותר מאומה מתאוותיו הגשמיים לא יוכל התורה"ק להתקיים אצלו. ושמעתי שהיו אומרים על הגר"צ דושינסקיא זצ"ל בעת שהיה עדיין אברך, שאינו הולך לישון אחר אכילת חמין בשבת, והיה בזה אמירה לדוגמא שאינו מתנהג באופן הרגיל אצל בני אדם הממלאים עתותיהם בתענוגים, רק היה ממלא כל עתותיו בהתמדת התורה"ק וע"י זכה להיות הגדול בדורו.

ומענין לענין מוכרחני לעורר על מה שהנינו רואה מפעם לפעם בחדר האוכל, שאין משגיחים שלא להביא אוכלין לידי ביוון וקלקול, ואין זה הגון לתלמידים השוקדים על דלתי תורה, כי באמת צריכים לשים עינא פקיהא בכל ענין האכילה שיהיה עפ"י תורה"ק בכל הענינים, וע"י ידקדקו ג"כ שלא יתקלקלו אוכלים ומשקים בחינם ויתנהגו בכל דבר כפי הראוי.

והנה יש עוד ענין נשגב מה שיש ללמוד מפנחס, והוא מה שהפקיר עצמו בעד הכלל ישראל ולטובתו. והנה בחורי חמד היושבים ביני עמודי דגירסא זוכים ללמוד התורה"ק, ויש להתבונן שהוא אותו התורה שרע"א והחת"ס למדו והתייגעו עצמם על זה, ואף שהמה ברוחב בינתם זכו להשיג הרבה יותר מכפי מה שאנו זוכים ואנו כאצבע בקירא לעומת דורות הראשונים, אבל עכ"פ עדיין הוא אותו התורה עצמה. אמנם בתורה צריך שיהיה ג"כ ענין הגמ"ח לדאוג קצת בעד אחרים, ויש בזה ענין גדול מה שיכולים לפעול גדולות ונעזרות בשטח זה, שיתעורר אצל התלמידים הרגשת האחריות בעד תלמידים אחרים, שאם יש לתלמיד קצת זמן פנוי ישתדל ללמוד עם תלמיד צעיר ממנו, או מי שצריך לעזר, ובאמת אין די באר ואין די עולה גודל התועלת שיוצא מזה לאותו התלמיד הנעזר, ולפעמים יכולים בחצי שעה כזה להעמידו על גולגול לכל משך ימי חייו, לאו דוקא באותו ענין שלמד עמו, אלא כמה שנתן לו ההרגשה שהוא משתתף בענינו ורוצה לעזור לו.

וידוע פתגם העולם כמה שארז"ל [חולין סג.] למה נקרא שמה חסידה בשביל שעושה חסד עם חברותיה, דלכך הוא עוף טמא לפי שעושה חסד רק עם חברותיה ולא עם אחרים. ויש בזה להתעורר בענין החסד גם עם תלמידים כאלו הצעירים קצת או אינו בערכו, דשם הוא עיקר נקודת החסד.

ובאמת ע"י שמטיבין עם אחרים מעוררים כח החסד בעולם, ויוצא מזה טובה גדולה ועצומה אף לעצמו, כי כל אדם זקוק לעזרתו של הזולת, ואי אפשר לאדם לסדר כל עניניו בעצמו, וע"י שהאדם מתעורר בהטבה עם הזולת הוא מעורר כח זה בעולם בכלליות, וע"י גם הוא ינהג מזה בהמשך הומו, כשאחרים יעזרו לו בשאר הענינים.

ושמעתי בשם הגה"צ רבי יוסף חיים זאנענפעלד זצ"ל בענין מצות שילוח הקן, דבדרך כלל קשה מאד לצוד עוף, אבל כשהאם יושבת על קן הגוזלות אזי בניקל יותר לצודה, אמנם יש בזה מדת אכזריות לצוד את האם בשעה שהוא עושה רחמנות עם גוזלותיה, ומכיון שכן זה מוליד אכזריות בהאדם שעושה ככה, ולכן אמרה תורה [דברים כב ז] שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך, שלא יוליד בנפשו מדת אכזריות עכ"ל. ומזה יש ללמוד בהיפוכו שהאדם צריך להשתדל להוליד בנפשו מדת ההטבה, וע"י יצליח

הדעת שלך, והבנתי שבעת שתחזור אצלך הישוב הדעת תזכור ג"כ היכן הארנקי שלך ולכן שידלתי אותך שתשב לאכול ולשתות. ובעו"ה כן הוא המצב בדורינו שאובדים הדעת והשכל שבראש, והסיבה לזה הוא כי אבדה עצה מבנים, שאינם חיים עם חשבון הנפש ל"ע ולכן זה גורם שאין רואים ואין שומעים.

והנה אנו מדברים לבחורי חמד הרוצים להתנהג בדרך התורה והחסידות. וענין ההתנהגות בדרך התורה והחסידות היינו שצריכים להיות עם חשבון הנפש, וכמשארו"ל בעמדם חסידא [קידושין פא.]. שכאשר נדמה לו שהוא יכול להכשל ל"ע בחטא עמד וצעק נורא ביה עמרם. וענין החשבון הנפש היינו שאם מרגיש בעצמו איזה חולשה בתורה וביר"ש הוא מתבונן עם נפשו מהו הסיבה לזה, ומה שעליו לעשות לתקן הדברים, כי הוא יודע שזה כל תכליתו בעו"ה. וגם צריכים להתבונן בחשבון הנפש על גודל ערך התקופה של ימי בחורו שיש לו הרחבת הדעת ויכול ללמוד במנוחת הנפש, שבשנים המאוחרות אין זה בניקל כ"כ. ולא שיתפתה בלבבו ממה שרואה שישנם כאלו שמבטלים הזמן, אלא שיתכלל עליהם במבט של רחמנות שאינם יכולים לצאת מסבך היצ"ר שנמצאים בה.

דכירנא בעת שלמדתי בנייטרא, והיה אז כבר בתקופת המלחמה, ובכל יום שמעו על אנשים שנחטפו בחוצות ונהרגו ל"ע, והרשעים באו מדי פעם לישיבה ג"כ ללערך חיפושים, ועשו אז מקומות מחבוא מתחת הבימה וגם מעל לארגזי הספרים שעלו שם לתקרת העליה, ומדי פעם באמצע הלימוד בעת ששמעו שהרשעים באים, אצו רצו להתחבא, ולפעמים אף לא היה זמן מספיק לסגור הגמרות, ועכ"ז בעת שעבר זמן החיפוש יצאו מהמחבוא ושוב ישבו אצל הגמרא ולמדו כאילו לא היה. ומרן זצ"ל היה תובע מהבחורים ללמוד כהוגן ובכל שבוע ניסה את הבחורים בנסיון השיעורים, ואף אחד לא עלה על דעתו שיש להתנצל שלא היה יכול ללמוד לצד הזמן המסוכן, כי הבינו בפשטות כי זה כל האדם. ובעו"ה כהיום יש בזה זלזול כ"כ, ובאמת שהתורה"ק הוא קדושה וטהורה כמו שהיתה מלפנים ולא נפתחה ערכה ח"ו, ואדרבה מרגלא בפומיה של הגה"צ רבי מיכאל בער זצ"ל שהיום כשאבדנו כ"כ ת"ח ובחורי חמד ותינוקות של בית רבן, הרי כח התורה של כל יחיד עולה כפי ערך כח תורתם של כמה וכמה ת"ח בדורות שעברו, ועכ"ז מזלזלים בה כ"כ, והיצ"ר יכול לפתות דעתו ולבו של בחור בישיבה לאבד זמן של לפה"צ שלם או לאח"צ שלם, ואף שהוא יודע שאינו יכול לפתות את לב הבחור שלא יפתח ספר במשך ג' ימים רצופים, אבל עכ"פ הוא מפתה אותו לעזוב מקור מים חיים לשעות ארוכות ושליומות, ועי"ז כבר יש לו קנין אצלו, שלא יתעורר לחשבון הנפש, ושלא יעסוק בספרי מוסר וחסידות לעורר נפשו על חובתו בעולמו.

ובכמוכן בנוגע להזמנים הפנויים של השבתים וערבי שבתות יש להתעורר שצריכים למלאות העתים הללו בתו"ש, כי כמה נעימות יש בהשבתים הללו בין כותלי הישיבה, ויכולים ללמוד בלילי שבתות וביום השבת ובפרט שקבעו זמן ללימוד בשב"ק אחר קידוש. ומי שחי בקצת חשבון הנפש הרי הוא יודע שהוא יכול להיות נוקב מרגליות בזמנים קדושים כאלו אבל אם אינו חי בחשבון הנפש, הרי הוא מאבד בידים מה שנותנים לו, ובשום אופן א"א להחשב כבחור המתנהג עפ"י דרכי החסידות, שעיקר החסידות הוא החשבון הנפש.

ואל תתקנאו באלו המבטלים זמנם, כי כל חייהם הבל ותוהו. הביטו וראו עד כמה מזלזל אצלם כל דבר, שהלא כשמעוררים אותו על מצבו ושואלים אותו על פרט דא והא, הרי אינו נמנע אפילו להשתמש בדברי שקרים גסים, ותוך כדי דיבור ביכולתו לומר עשרה שקרים, ואף אינו עולה על דעתו שהוא בועט בה' ובתורתו, ונדמה לו שהוא אינו שקר, כי הלא הוא צריך להציל את עצמו בבחינת הבא להרגך וכו' ואדרבה הוא עוד חושב את עצמו לחכם שהיה יכול להשתמט בכ"כ ערמה וחכמה, וכי באנשים כאלו יש מקום לקנא, בזמן שיכולים לחטוף כ"כ אושר בחיים לעסוק בתו"ה"ק ולהתעלות בדרך העולה בית אל.

והנה כל הנמצאים פה רוצים לעשות רצון השי"ת, ולכן יש להתעורר שאנו מקבלים כ"כ חסד מהשי"ת שנותן לנו הכל מה שזקוקים אליה, ועי"כ צריכים לעשות רצונו ולהתייגע בתורה לנצל כל הזמנים לעשות רצונו ולעבדו בכל הפרטים, ואז זוכים לסייעתא דשמיא. ויש לזכור כי בחור בישיבה הוא מהות נשגב של עליונות, וכמו שכתב הגר"י ענגיל זצ"ל שכל מה שעושים ביו"כ פ"ש בזה קדושה עליונה ויתירה, וכן כל פעולה של קדושה הנעשה ע"י בחור בישיבה הוא בקדושה יתירה, ולכן יש כ"כ נסיונות בזה מצד היצ"ר שרוצה להפריע כל זה, ולכן צריכים להתעורר בכל זה ולהרגיש בגודל האושר של בחור בישיבה שהוא הבן חורין העוסק בתורה, ואז טוב לכם כל הימים מתוך נחת ושמחה וכט"ס.

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי וגו'.

הנה אמרו"ל (סנהדרין פב.) עה"כ (במדבר כה ו) והמה בוכים פתח אהל מועד, שנתעלמה מהם הלכה, וירא פינחס בן אלעזר (שם ז) מה ראה, אמר רב ראה מעשה וזכר הלכה, אמר לו אחי אבי אבא לא כך לימדתני בדרתך מהר סיני, הבעל ארמית קנאין פוגעין בו, אמר לו קריינא דאגרתא איהו ליהו פרוונקא, מיד ויקם מתוך העדה ויקח רומח בידו, ע"כ, והגמ' זו כולה מקשה אחת, קודם כל מה שנתעלמה ממנו הלכה, מדוע נתעלם ממנו דוקא הלכה זו, וכן כיון שהזכירו לו ההלכה, למה לא קיימו מרע"ה בעצמו, למה אמר לפינחס שהוא יעשהו, הלא פינחס לא אמר רק ששמע זאת ממשוה.

והנראה דלעולם משה רבינו אמר בדרתו מן ההר שהבעל ארמית קנאין פוגעין בו, ולא נעלם ממנו שאמר כן, רק שהשאלה היתה מה היא כוונת הדברים, דדיון זה אינו ברור דהיינו כפשוטו שהורגים אותו, כי אפ"ל בזה הכוונה, פוגעין הוא מלשון תפלה, כמ"ש (בראשית כח יא) ויפגע במקום, ודרשו חז"ל (ברכות כו:) אין פגיעה אלא תפלה, וז"ש הבעל ארמית קנאין פוגעין בו, היינו אם אחד הגיע לדרגה נמוכה כזו שהוא בועל ארמית, שנאבד ממנו לגמרי קדושת ישראל, אזי קנאין פוגעין בו, היינו שבוכים ומתפללים להקב"ה איך זה יכול להיות.

ואם כן י"ל דמרע"ה הסתפק בכוונת הלכה זו, ולכן נאמר והמה בוכין פתח אהל מועד, שבכו והתפללו להקב"ה על המצב, אבל פינחס זכר ואמר שהוא הבין הכוונה בזה כפשוטו, שפוגעין בהחוטא והורגים אותו, ובאמת אמרו שהוא הלכה ואין מורין כן, והיינו שאף שכן הוא ההלכה אין מורין לעשות כן, והטעם הוא כנ"ל, כיון שיש ספק מה הפשט בזה, אם צריך להרוג אותו, או שמא יש להתפלל ולבכות להקב"ה על כך, לכן הוא בעצמו לא קיימו באופן של להרוג את הבעל ארמית, אבל כיון שפינחס אמר שכן הבין את הפשט בהלכה זו, לכן אמר לו משה קריינא דאגרתא איהו ליהו פרוונקא, שאם אתה לומד כן מותר לך לעשות כן.

רציתי לומר קצת דברי מוסר, הנה עברנו זמנים קשים בעת החורבן האחרון, אין לכם השגה במצבם הקשה והנורא מאלו שהיו בלאגער, ועם כל זה מי שגזרה חכמתו ית"ש שישאר בחיים הוא נשאר, והקב"ה נתן לנו כוחות שנוכל לחזק עצמינו ולהחיות נפשינו, באמת אי אפשר להשיג את מדת הרציחה של הגרמנים הארורים ימ"ש"ו, אנשים היו רעבים לחתיכת לחם אחת כפשוטו ממש, והרבה מתו ברעב, ואלו שנשארו בחיים היו מורעבים כל כך, שהיו נלחמים ממש על פיסת לחם, מי שיעבוד היום בחברה קדישא במשך מאה שנים, לא יראה כל כך הרבה מתים שראינו בעינינו במשך יום אחד, המצב הגיע עד כדי כך שההרגש כלפי הענין של מות נשתנה לגמרי, הטבע של אדם חי שהוא סולד ומפחד מן המות, אבל אז היינו כל כך קרובים אל החלל, שהיינו בין החיים ובין המתים והתרגלנו לזה.

הדברים האלה, הצעירים שבדור החדש לא ראו זאת, ואינם מסוגלים להבין, ולכן לא יבינו את החיים באופן שאנו מבינים, ובאמת אני מפחד תמיד שלא יהיה ח"ו קטרוג על ישראל, היתכן בזמנינו שהקב"ה נותן לנו כל טוב במדה גדושה, ועם כל זה ימצא כזה ששוכחין את השי"ת ח"ו, היכן הוא האמונה ובטחון בבורא עולם, היכן ההכרת הטוב לו ית"ש, והנה בכל קיץ יש קרבנות מכלל ישראל, והרי כלל ישראל נשארו אחרי החורבן מתי מספר ציבור קטן, וכששומעים חלילה עוד אסון ועוד אסון, וה"ש לא ישמע עוד דברים כאלה, ובפרט בתקופת הקיץ שהוא זמן מאד מיועד לפורעניות, והקב"ה ישים עינו הפקוחה עלינו לשמור אותנו מכל רע.

אבל זה דבר שצריך להתבונן, כי ממש חסדי ה' גבר עלינו, שאנו חיים היום במנוחה ושלווה, והקב"ה דורש מכל אחד מאתנו להתבונן, הנה נתתי לך די מחסורך אשר יחסר לך, נתתי לך הזדמנות להקים דור חדש אחרי כל הצרות, וכל זה נתתי לך בזכות אבותיך, הזקנים והזקנות שחיו במסירות נפש, ובזכותם נשאר שריד ופליט מכלל ישראל, ואתם כבר גדלתם עם כל טוב, והקב"ה מבקש מאתנו שנשמור ללכת בדרכיו, ובאמת בזמנינו אלה אין זוכים בכלל להתייגע על דבר מצוה, אפילו אין יודעים מה זה נקרא להתייגע למצוה, כי לא ראו איך היה נראה קיום המצוות בלאגער, באיזה מסירות נפש היה, באיזה יראת חטא ויראת שמים אנשים חיו שם, אין אנו יודעים כמה כוחות הנפש יש באדם, ובאמת אנו ב"ה אין שום מניעה מלקיים עכשיו את מצוות ה'.

ומה שאני מאריך בזה, הוא כדי שתדעו באיזה מסירות נפש הוקם המקום הזה, ומה תלמודו אם כי לא שייך אצלכם מסירות נפש כזו, אבל קצת מעין, כמה שייך אצלכם מסייג, ואל תחשבו שאם יהיו לכם יותר גשמויות, שיהיה לכם את כל מה שאתם רוצים, אז תלמדו יותר טוב, כי הוא ממש להיפוך, וטעות גדול לחשוב כן, ובפרט במדינה זו אמעריקא, שרואים שזה ממש כך, כמה שיש לאנשים יותר הנאות ותענוגים, נעשים יותר מגושם, ואז הראש עובד פחות, ויכולים לעבוד פחות, התאוות אינו טוב לנפש האדם, אדרבה הן רק מזיקות לו.

היום ב"ה יש לכם הכל, יש לכם האוכל הטוב ביותר, יש לכם מקום טוב ונוח לישון ע"ג מטות, ואני אומר לכם שיש אנשים שמסורים את חייהם כדי שאתם תוכלו ללמוד תורה, הם חוסכים מלחמם כדי לתרום לשיבה, שבה תוכלו ללמוד בהרחבת הדעת ולהתעלות בתורה ויר"ש, אבל עם כל זה הבעל דבר הוא בכח לעקור אתכם מן התורה, לגזול מכם חתיכות של תורה, צריכים להתבונן בדברים האלה, לראות את מתנת ה' שממלא את כל צרכיכם, כדי שלא יהיו לכם שום טרדות, ושתוכלו ללמוד בהרחבת הדעת, וצריכים אתם לנצל את זה, ולא ח"ו שרוב הטוב יגרום לכם התרשלות בתורה.

ליומא דהילולא ר' שלמה ב"ר משה זצ"ל מרכבת המשינה
ר' אליהו ב"ר משה לואנץ זצ"ל בעל שם מוירמייזא צפנת פענח
נפטר כ"א תמוז ~ שחל ה' פנחס

ומובא בשם המרכבת המשינה זצ"ל לפרש משאמרז"ל [ברכות ה.]. בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת ב"ו, אדם מוכר חפץ וכו' אבל הקב"ה אינו כן, נתן תורה לישראל ושמוח וכו'. ולכאורה איזה מכירה שייך בתורה שנקרא השי"ת מוכר שמו, וביאר דהכוונה עפ"י משאמרז"ל [ברכות לג.]. הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, ולפי"ז יתכן דהיר"ש הוא המחיר בעד התורה, ולפי ערך היראת שמים שהאדם נותן להקב"ה, הרי לעומת זה הוא מקבל התורה מהשי"ת שמוכרו לו במחיר היר"ש. (דברי יונה ח"א דף ע"ה)

ועפ"י פירש הצפנת פענח (בפ"ו מהל' חמץ ומצה) מה שדקדקו חז"ל במס' ר"ה כח. שכפאווה פרסיי"ם, ומאי שנא פרסיים משאר אומות, אלא דכיון דבעי לדקדק מהא דמצות אין צריכות כוונה ואילו היה המדובר בכפאווה שאר אומות, הוה מצי לדחות דהא דיצא משום דאיירי דהייסב ובזה הוכיח שכוונתו לשם מצוה אבל בלא הסיבה לא יצא משום דמצות צריכות כוונה לכך אומר שכפאווה פרסיים שאמרו במס' ברכות (דף מו) שרוב אכילתן בהסיבה וא"כ כשהם כופין לאכול הרי כפאווה לאכול בהסיבה כפי סדר אכילתם וא"כ לא שייך לומר שההסיבה מוכיחה על הכוונה, ושפיר מוכח דמצוות א"צ כוונה. (דברי יונה ח"א דף ס"א)

לרגל יומדה"ס הרה"צ שלמה פערלדמאן זצ"ל
הינטיגן מיטוואך כ' תמוז

סעיל מיוחד

סידור "תפלת יונה דבני שלמה"
עם פירוש יסוד ושורש העבודה

לפרטים נא לצלצל 845-521-8396

סעיל גייט אן ביז ערש"ק פנחס

לעילוי נשמת מוה"ר טובי' אביגדור בן ר' אברהם צבי ז"ל
נלב"ט ע"ט"ו שבט תשפ"ה
ת.צ.צ.ת.

יו"ל ע"י מערכת אוצר יונה - 509-1254 (438)

צו באקומען די גליין וועכענטליך, אדער מנדב זיין זכות אין די גליין שיקט אימלעל צו
divrelyona@gmail.com

אבל מצד שני ארז"ל (סוכה נב.) יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, וי"ג (קידושין ל.) יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום, והיינו שהוא מתחדש ומתאים את עצמו לפי הדור, בכל דור ודור הוא מתגבר על האדם לפי אותו דור, היצר הרע אינו ישן לרגע אחד, וצריך להשמר ולהזהר מפניו, כי הוא טומן רשת לרגלנו, וצריך לזכור הכלל הזה, שיהודי צריך להתבונן בכל עת ובכל זמן, מה דורשים ממנו עתה בשמים, ב"ה אני בריא ומרגיש בטוב, אני נמצא במקום טוב, יש לי אפשרות לשבת וללמוד בבית המדרש, יש לי היכן לישון בלילה, הקב"ה נותן לי הכל במדה גדושה, ובכל זאת מה אני מחזיר לו.

הדבר היותר גרוע הוא כשהאדם אינו יודע את מצבו, ואינו עושה לעצמו חשבון, ואז הוא נמצא לגמרי בידי הבעל דבר, כי הוא אינו חושב ומרגיש בכלל, מה אני עושה עם חיי, הרי אני רוצה להיות יהודי טוב שעושה רצון קונו, הרי אני מאמין ויודע שהקב"ה ידרוש ממנו, ועל הכל יש חשבון, וישאלו אותי, הרי כל צרכיך נתן לך, ומה נתתי לו בחזרה, האם עשיתי את מה שביקש ממך, או שמא לא נתתי לו כלום, ההרגש הזה הוא חובה לכל יהודי, ומי שעדיין אינו חי בזה, כמעט שלא אפשר שיתחיל להיות כך, רק על ידי שילמד ויתעמק בספרי מוסר, אם עובדים חזק בספרי מוסר, אפשר לקבל את ההרגש הזה שהוא נחוץ מאד לכל אחד.

נקודה אחת רציתי להדגיש היטב, הנה הגה"צ רבי מיכאל בער זצ"ל כשהגיע לאמעריקא אחרי החורבן היה כבר בעל משפחה, ובכל זאת הכניס את כל כוחותיו והשתדלותו להעמיד ולחזק את היהודים שנשארו בחיים וניצולו מגיא צלמות, ויש הרבה אנשים שחיים היום, שילדיהם לומדים תורה, והם ניצלו בזכות היהודי הזה, הרי אינכם יכולים לתאר באיזה מצב הגיעו האנשים באותו זמן, הם היו שבורים ורצוצים, אבדו את משפחותיהם, אבות אבדו את בניהם, וילדים אבדו את הוריהם, האנשים שנשארו היו ממש במצב שלא היה להם שום טעם בחיים, לא היה להם רצון להתחיל מחדש, הם לא חיפשו כלום בחייהם, רבי מיכאל בער זצ"ל הבין את מצב הדור, והתחיל לקבץ את האנשים השבורים האלה, לחזקם ולהעמידם על רגליהם, ולהכניס בהם חשק להתחיל להיות, ובאיזה מצב היה אז ר' מיכאל בער, הרופא אמר עליו שאדם כזה צריך לשכב בבית החולים כל הזמן, כי מצב בריאותו לא היה בשלימות, אבל אהל בגודל צדקתו הניח את הכל בצד, ומסר את חייו להעמיד דור של תורה ויראה.

באותה תקופה הבין שחובת השעה היא להקים ישיבה לבחורים, להעמיד דור חדש של צעירים שהולכים בדרך התורה, והכניס את כל כוחותיו לזה שייהיה בתכלית השלימות, הרי אם רצה לבנות ישיבה, היה יכול לעשותו בעיר שזה אינו קשה כל כך, מדוע להרחיק נדוד למקום מרוחק מחוץ לעיר, אם לעסוק בחינוך, היה יכול להתחיל בתלמוד תורה לילדים במעט דאגות, אבל הוא לא כן עשה, הוא הבין את צורך השעה, והלך דוקא מחוץ לעיר להקים ישיבה.

ברוחב דעתו ותבונתו, הוא ראה מה שיהיה בעוד שלושים שנה, אז עוד לא הרגישו את גודל הצורך ללמוד דוקא מחוץ לעיר, אבל הוא כבר הרגיש את הצורך בדבר, ואמר שצריכים ללכת דוקא לסאמערוויל, וקשה להבין באיזה מצב היו לומדים שם, הבית המדרש וחדר האוכל של הבחורים היו בחדר אחד, שם למדו במשך היום ושם התקיימו השיעורים, וגם אכלו שם שלש פעמים ביום, כשגמרו לאכול ניקו את המקום, והתחילו שוב ללמוד, בתקופה ההוא היו הבחורים ישנים בחדרים קטנים, ארבע בחדר אחד, וכשהיה שם האדמו"ר מסאטמאר שליט"א [זצ"ל] במשך כמה שבועות (בין פסח לשבועות תש"ז) היו ישנים על שק של קש וכדומה, אבל מה אתם חושבים, איך היה נראה לאחר שנה כזו, וכי היו לומדים פחות ממה שלומדים היום, אדרבה הם למדו יותר טוב, באמת לא היו שם כל כך הרבה בחורים כמו שיש היום, היו אז בערך ששים בחורים, אבל המקום היה יותר קטן, מחדר האוכל שיש לכם היום, וצריך לחשוב איזה בחורים הם היו, הרי זה היה ממש אחרי המלחמה, אלו בחורים שהרגו את אביהם ואמם, את האחים והאחיות, מהיכן לקחו את הכוחות להתחיל את חייהם, ולשבת וללמוד תורה.

אבל הגה"צ רבי מיכאל בער זצ"ל היה לו את הכח הנדרש לזה, הרי הקב"ה הניחו שישאר בחיים בשביל כח התורה שלו, כי ממנו יבוא אחר כך דורות, ולזה הקדיש את כל ימי חייו, הוא לא בנה את כל זה בשביל עצמו, בשביל עצמו לא היה כדאי להשקיע כל כך הרבה ולבנות את הכל, אלא כי הוא רצה לעשות את רצונו ית"ש, והבין שרצונו ה' הוא להקים כאן מקום תורה, ואמנם הוא ראה סייעתא דשמיא גדול בעמלו, הקב"ה עזר לו, זה לא הלך לו כל כך בניקל, הרבה גיעות נתייגע אותו זקן, עד שהצליח שיהיה כאן מקום תורה כזה.